

**XXXVII.
VÝCHODOSLOVENSKÝ
TÁBOR OCHRANCOV PRÍRODY**

s medzinárodnou účasťou

Malá Lodina, Veľká Lodina

„Pod Bokšovom“

27. júl - 2. august 2013

**XXXVII.
Východoslovenský tábor ochrancov prírody**

s medzinárodnou účasťou

Malá Lodina, Veľká Lodina

27. júl - 2. august 2013

Vyhlasovateľ:

Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny

Hlavný organizátor:

ZO SZOPK Trebišov

Mestské lesy Košice, a. s.

OÚŽP Košice

Obec Malá Lodina

Obec Veľká Lodina

Spoluorganizátori :

Mesto Košice

ŠOP SR, Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove

OÚŽP Košice - okolie

Východoslovenský tábor ochrancov prírody 2013 sa uskutočňuje pod záštitou ministra ŽP SR Ing. Petra Žigu PhD a primátora mesta Košíc MUDr. Richarda Rašiho, PhD., MPH

Prípravný výbor :

Ing. Murín Milan

Mgr. Voralová Kristína

Mgr. Mátéová Silvia

Mgr. Kosturová Danka

Ing. Roth Tibor

Ing. Tököly Miroslav

Ing. Mižaková Eva

RNDr. Gojdičová Eva

Ing. Kvokačka Jozef

Ing. Kováč Oliver

Ing. Fečková Adriana

Hubert Tomáš

Ing. Kováč Dušan

Ing. Hrešová Marta

Chudý Milan

Ing. Kormošová Olga

Zuščák Ivan

Štefanovičová Kornélia

Ing. Weiszer Adrián

Radovan Franko

Paločko Anton

Matúš Martin

Trojčák Roman

Táborová rada:

Vedúca TOP

Mgr. Kristína Voralová

Náčelníci

odborno-sekciový (NOS –TOP) – Ing. Marta Hrešová

organizačno-prevádzkový (NOP-TOP) – Ing. Martin Telepčák a

vedúci odborných sekcií

Poslanie:

Prácou v sekciách prehliť poznatky o prírodných hodnotách územia, zoznámiť sa s problematikou jeho ochrany, so zámerom navrhnúť preventívne i nápravné riešenia na zveľadenie starostlivosti o chránené časti prírody a ochranu biodiverzity daného regiónu, monitoring výskytu vtáčích druhov.

ODBORNÉ SEKcie:

	-	<i>krajinárska</i>		-	<i>chiropterologická</i>
	-	<i>lesnícka</i>		-	<i>geologická</i>
	-	<i>botanická</i>		-	<i>speleologická</i>
	-	<i>ornitologická</i>		-	<i>praktická ochrana prírody</i>
	-	<i>herpetologická</i>		-	<i>rezbárska</i>
	-	<i>entomologická</i>		-	<i>detská</i>
	-	<i>mykologická</i>			

Účastníkom XXXVII. VS TOP – u

Priatel'ia, tentoraz sa stretávame na mieste neďaleko metropoly Východného Slovenska – Košice. Budeme sa pohybovať a aktivity smerovať do územia mesta Košice, ktoré je v správe Mestských lesov Košice, a.s. (MsL). Je to územie prírodnoochránarsky veľmi cenné a z hľadiska zákona o ochrane prírody a krajiny zaradené ako územie európskeho významu „Stredné pohornádie“, kde na pomerne rozlohou malom území je po oboch stranách rieky Hornád lokalizovaných 5 národných prírodných rezervácií Bokšov, Bujanovské dubiny, Humenec, Sivec a Vozárska. Trochu južnejšie aj prírodná rezervácia Vysoký vrch. Už len z tohto pohľadu to bude zaujímavý tábor. Zaujímavý je aj fakt, že naše táborisko je lokalizované pod priehradnými múrmi vodných diel Ružín I a Ružín II. Verím, že sa nám podarí dostať aj do útrob priehradného múru, podobne ako na VN Starina, na TOP-e „Nová Sedlica“. Tiež Vám pripomínam, že toto environmentálne podujatie je organizované ako súčasť aktivít Mesta Košice v rámci „Európskeho hlavného mesta kultúry“ (EHMK).

Za významný považujem fakt, že sa nám podarilo zabezpečiť nad XXXVII. ročníkom VS TOP prevzatie záštity, a to hneď dvoch významných činníkov. Záštitu prevzal jednak minister životného prostredia SR pán Peter Žiga a tiež primátor mesta Košice pán Richard Raši. Aj to svedčí o významnosti tohto podujatia na celospoločenskej scéne.

Miesto konania tohto TOP-u sme síce mali uzrejméné, že niekde v „hornádskej kotline“, ale dlhotrvajúca zima nám znemožnila začať prípravné práce na presnej lokalizácii táboriska a tým sa aj odsunuli termíny konania a zloženie prípravných výborov (PV TOP). Nakoniec sa to podarilo a kvalitnou zostavou tímu PV TOP sme veľmi operatívne reagovali na zabezpečenie a realizáciu známych 73 bodov z našej „Kuchárky VS TOP“. Je to zásluha všetkých členov prípravného výboru, ale predovšetkým zástupcov a vedenia MsL Košice, a.s., starostov oboch obcí M. a V. Lodina, ŠOP SR Prešov, KSK a Mesta Košice. Tradične nemalou mierou sa podieľali na príprave OÚŽP v sídle kraja Košice, OÚŽP Košice-okolie a členovia SZOPaK (ÚV a ZO Trebišov). Nakoniec sme našli aj veľmi ochotnú rodinu Štefanovičovú, ktorá prevádzkuje turistické zariadenie „Bokšov“, a ktorá nám veľmi ochotne poskytla pomoc pri ubytovaní a zabezpečení stravovacích služieb i dodávky pitnej vody.

Ako ďalší a neodmysliteľný krok bolo hľadanie sponzorov na pokrytie tých najnutnejších vecí a výdavkov. Bez príslušnej sponzorskej pomoci žiadne podujatie takéhoto rozsahu nemožno pripraviť. Aj to sa nám nakoniec podarilo.

Touto cestou chcem poďakovať, aj za Vás účastníkov, všetkým týmto ľuďom, ktorí sa podieľali na príprave tohoročného VS TOP, a ktorí osobne pomohli a prispeli k vytvoreniu vhodných podmienok pre jeho uskutočnenie.

Zámer organizátorov tohoročného XXXVII. VS TOP je rozvedený na ďalších stránkach tohto informačného materiálu. Či sa ho podarí splniť, to záleží od nás všetkých. Tiež je tu uvedený celotýždňový program, pravidlá aké platia na tábore, ale aj pár slov o prostredí a prírode, ktorá bude celý týždeň našim domovom.

Teda vitajte priatelia pod Bokšovom na rozhraní katastrálnych území obcí Malá a Veľká Lodina. Za organizátorov podujatia Vám želim príjemný pobyt, vynikajúce počasie a veľa krásnych zážitkov na VS TOP-e „Pod Bokšovom 2013“.

Milan Murín

Mestské lesy Košice 2013

Takmer sedem storočí trvá spoločná história mesta Košice a okolitého lesného majetku. Priľahlé lesy sú prirodzeným pokračovaním mesta a objímajú mesto zo západu, severu a východu predstavujú jeho „zelené pľúca“. Lesné bohatstvo mesta Košice zohrávalo v živote jeho obyvateľov od nepamäti významnú úlohu predovšetkým pre svoje hospodárske využitie. V minulosti bolo objektom úžitku, poskytujúcim predovšetkým drevo na výstavbu obydli, výrobu domáceho náradia a vykurovanie. Lesné plody a zver sa zas výrazne podieľali na výžive obyvateľov. V neskorších časoch bolo lesné bohatstvo mesta predpokladom rozvoja baníctva, vzniku remesiel a priemyselného spracovania kovov. Predovšetkým od začiatku 18. storočia poskytovalo pekné lesné okolie košickým mešťanom aj možnosti oddychu, liečby a rekreácie. V súčasnosti patria košické lesy svojou rozlohou cca 19 000 ha k najväčším nešťátnym lesným majetkom v strednej Európe. Tvoria približne 1% z celkovej výmery slovenských lesov a viac ako 10 % z výmery obecných a mestských lesov na Slovensku.

Charakteristika lesného majetku

Lesy mesta Košice ležia na východnom okraji Slovenského Rudohoria, v podoblasti Čiernej hory a Volovských vrchov a v časti Košickej kotliny. Z geologického hľadiska je podoblasť Čiernej hory veľmi pestrá. Vápence sa tu často striedajú s horninami kryštaliníka. Územie je budované z paleozoických hornín (prvohory). Z hľadiska geologického vývoja patrí do rakoveckej série (nazývaná tiež ako fylit-diabasová). Jej pôvod sa odhaduje na obdobie devónu a westfálu.

Klimatické pomery pre oblasť Volovských vrchov sú charakterizované klimatickou oblasťou C1-mierne chladná. Oblasť sa vyznačuje klímou typickou pre bukový lesný vegetačný stupeň, v najvyšších polohách je poznateľný vplyv klímy bukovo-smrekovo-jedľového stupňa. Priemerné teploty sa pohybujú v januári od -5 až -6,5 °C, v júli 13,5 – 16 °C. Priemerný ročný úhrn zrážok je v rozpätí 800 – 1100 mm. Podoblasť Čiernej hory patrí do klimatických oblastí B3 – mierne teplá vrchovinná, mierne vlhká, B5 – mierne teplá, vlhká s chladnou, alebo studenou zimou, resp. B6 – mierne teplá, vlhká vrchovinná. V podoblasti

prevláda klíma dubovo-bukového stupňa, vo vyšších polohách ju vystrieda vplyv klímy bukového stupňa. Ročný úhrn zrážok predstavuje 700-800 mm, pri priemerných teplotách v januári -5 °C, v júli 16 – 17 °C.

V zastúpení drevín prevládajú listnaté dreviny s podielom 83%. Hlavnou drevinou košických lesou je buk, ktorý pokrýva 54% ich územia.

Medzi najvýznamnejšie lokality výskytu vzácnej flóry na území Mestských lesov patria: Moňoková dolina, Jahodná, Hradová a územia NPR na LUC Malá Lodiná. Flóra je viazaná na špecifické ekologické podmienky prostredia – geologické podložie, pôdu, klímu a nadmorskú výšku. Zo vzácných chránených druhov tu nachádzame: ľaliu zlatohlavú, vemenník dvojlistý, plavúň obyčajný, zimozelen menší, drieň obyčajný na lokalitách od Myslavy – cez Bankov, Kavečany po Košickú novú Ves. Na suchších a teplejších južných svahoch Košickej kotliny sa vyskytuje čerešňa krovitá, ruža galská, bršlen bradavičnatý, z bylín sú to: astra kopcová, zlatovlások obyčajný, horčičník withmannov, čistec rovný, ďatelina panónska a alpská, oman srstnatý.

Floristicky najcennejším územím sú južné svahy Hradovej, tzv. Jankova dolina. Dominuje tu spoločenstvo kostravy žliabkatej, lipnice bádenskej a ostrice nízkej, do ktorého sa z juhu rozšírilo množstvo panónskych druhov: poniklec veľkokvetý, ľan žltý, sinokvet mäkký, pasilinka hustokvetá sillingerova, astra kopcová, veronika vstavačovitá, klokoč perovitý, veternica lesná a prilbica moldavská.

Lesy v bukovom vegetačnom stupni s podhorskými lúkami medzi Kamenným hrbom a sedlom Jahodná predstavujú najzachovalejšie fytoceózy okolia Košíc. Bohatá je druhová skladba lesných ulitníkov, len v Čermel'skom údolí sa ich vyskytuje okolo 40 druhov, najnápadnejšími sú slizniak karpatský a vretienka zúbkovaná. Obojživelníkov reprezentujú skokan hnedý, zriedkavo skokan ostropyský a rosnička zelená. V prímestských lesoch nachádzame populáciu salamandry škvrnitej a skokana štíhleho, doplnenú jaštericou obyčajnou, zriedkavo užovkou hladkou a slepúchom lámavým.

Pestré prírodné podmienky územia košických lesov vytvárajú vhodné prostredie pre život mnohých druhov lesnej zveri. Napriek veľkej sídelnej aglomerácii Košíc možno na tomto území stretnúť takmer všetky druhy lesnej zveri, vyskytujúcej sa na Slovensku a v Karpatskom oblúku Európy. Zvláštnosťou nie sú ani druhy, ktoré sú vzácne či ojedinelé, a ktoré si v súčasnosti zasluhujú ochranu. Z pomedzi cicavcov patria k silne ohrozeným druhom na území: mačka divá, medveď hnedý, vlk dravý a vydra riečna. Medzi kriticky ohrozené druhy patrí hlavne rys ostrovid. Širokú škálu cicavcov zastupujú: krt obyčajný, jež východoeurópsky, najpočetnejšie sú hlodavce (hrdziak lesný), plch obyčajný, veverica obyčajná. Zástupcami mäsožravcov sú lasice, kuny, líšky, mačka divá vzácne vlk a rys ostrovid. Z hľadiska poľovníctva je najvýznamnejšia diviacia, srnčia a jelenia zver.

Chránené druhy pernatej zveri sú na tomto území tiež hojné o čom svedčí aj vyhlásenie chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy v systéme chránených území NATURA 2000. Ich výskyt a primeraná početnosť svedčí o vhodnom lesnom hospodárení na tomto území. Medzi pravidelné hniezdiče v lokalitách Čermel'skej doliny, Kamenného hrbu, Vysokého Vrchu a Horného Bankova patrí sova dlhochvostá a kuvik vrabčí. Pozorované je aj hniezdenie orla kráľovského a bociana čierneho. Z ornitologického hľadiska sú najcennejšie lokality v Čermeli, na južnom a juhovýchodnom svahu Vysokého vrchu, severovýchodnom svahu Kamenného hrbu, bralnaté časti LUC Malá Lodina a oblasť Kojšovskej hole.

Veľmi významnou funkciou na území mestských lesov je ochrana prírody, spočívajúca v zachovaní a využívaní lesa ako prírodného prostredia cenného svojou pôvodnosťou a krásou. Z uvedeného hľadiska je celé územie zaradené do 1.-5. Stupňa

ochrany prírody. Najcennejšie časti predstavujú prírodné rezervácie zaradené v najvyššom – 5. stupni ochrany prírody, ktoré sú zamerané predovšetkým na ochranu pôvodných lesných spoločenstiev a geomorfologických útvarov.

Na území mestský lesov Košice sa nachádza 5 národných prírodných rezervácií a 1 prírodná rezervácia v nasledovnom členení:

Národné prírodné rezervácie: Vozárska, Bokšov, Humenec, Sivec, Bujanovské dubiny

Prírodná rezervácia: Vysoký vrch

Veľká časť územia mestských lesov Košice patrí do sústavy chránených území členských krajín Európskej únie – **Natura 2000**. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

Na území košických lesov bolo v roku 2004 vyhlásené územie európskeho významu (ÚEV) **Stredné Pohornádie**. Výmera tohto chráneného územia je 7275,58 ha. Stredné Pohornádie zaberá výrazne modelovaný reliéf medzi vodným tokom Hornádu a Čermel'ským údolím, v úseku od vodnej nádrže Ružín až po okraj mestskej aglomerácie Košíc. Lesy pokrývajú takmer 95% územia. Plošne sú najviac zastúpené kvetnaté bučiny, vytvárajúce miestami i pralesovité porasty. Veľkú rozmanitosť územia potvrdzuje výskyt 16 biotopov európskeho významu, okrem nich sú na území zastúpené i viaceré biotopy a druhy národného významu. Celé územie je súčasťou chráneného vtáčieho územia **Volovské vrchy**, ktoré bolo vyhlásené v roku 2010. Chránené vtáčie územie Volovské vrchy bolo vyhlásené za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov vtákov a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Novodobá história správy lesného majetku mesta Košice sa začala písať v roku 1992, kedy boli pre mesto obnovené vlastnícke práva k lesom a následne, v roku 1993, založený vlastný podnik pre ich spravovanie. Poslaním obchodnej spoločnosti Mestské lesy Košice a.s. je zachovanie a zveľaďovanie lesného majetku mesta Košice pri rešpektovaní zásad trvalo udržateľného hospodárenia. Cieľom je dosahovanie maximálnych hospodárskych úžitkov v symbióze s umocňovaním plnenia verejno-prospešných funkcií lesa.

Košice - Európske hlavné mesto kultúry 2013

Európske hlavné mesto kultúry je prestížny titul, ktorý na podnet gréckej ministerky kultúry Meliny Mercouri udeľuje Európska únia mestám členských štátov od roku 1985. Pôvodne sa mestá uchádzali o titul Európske mesto kultúry, od roku 2004 sa titul premenoval na Európske hlavné mesto kultúry. O nositeľovi titulu rozhoduje Rada EÚ na základe odporúčania Európskej komisie.

Od roku 2009 sú za Európske hlavné mesto kultúry zvolené každý rok dve mestá (jedno z pôvodných krajín EÚ a jedno z nových členských štátov). Cieľom je posilniť európske kultúrne povedomie a zvýrazniť zásadu, že kultúra je súčasťou života. Prvým EHMK sa v roku 1985 stali Atény (Grécko).

Slovensku bol spolu s Francúzskom pridelený rok 2013. O víťazovi slovenského národného kola sa napokon rozhodovalo medzi Prešovom a Košicami. 9. septembra 2008, hodnotiacia komisia vyhlásila víťaza – Košice, ktoré zaujali projektom Košice Interface 2013.

Mesto Košice získalo titul Európske hlavné mesto kultúry 2013 po schválení projektu Interface 2013 medzinárodnou výberovou komisiou v septembri 2008 v Bratislave.

Založilo neziskovú organizáciu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 (Košice 2013, n. o.), pôsobiacu na samosprávnom princípe a financovanú na základe viaczdrojovosti.

Prvým dôležitým momentom z hľadiska monitorovania prípravy a realizácie projektu Európskou komisiou bol formálny monitoring projektu v decembri 2010 v Bruseli. Monitorovací panel vyzval novozvoleného primátora Richarda Rašiho a mestské orgány, aby aj naďalej podporovali projektový tím a spoločne sa sústredili najmä na umelecké programovanie roka 2013. Európska komisia vyzdvihla vytvorenie záujmového združenia právnických osôb Koalícia 2013+, založeného na podporu projektu v auguste 2010. V súčasnosti má Koalícia 2013+ viac ako 40 členov a združuje organizácie a inštitúcie z verejného i súkromného sektora, ktoré aktívne prispievajú k úspechu projektu.

Dôležité rozhodnutie, týkajúce sa projektu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013, urobila vláda Slovenskej republiky v apríli 2009, keď schválila materiál o financovaní podujatí v rámci projektu a účelové finančné prostriedky pre rozpočtovú kapitolu Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, rozdelené v rokoch 2009 až 2013 takto:

V marci 2010 Vláda Slovenskej republiky schválila uznesenie o financovaní investičnej časti projektu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 zo štrukturálnych fondov v celkovej výške 60 mil. eur. V tom istom roku projektový tím pracoval na napĺňaní cieľov projektu a organizovaní viacerých zaujímavých podujatí a príprave výnimočných projektov. Za všetky spomeňme projekt PENTA POLITANA, založený na obnovení spolupráce piatich východoslovenských miest: Košíc, Prešova, Bardejova, Levoče, a Sabinova a pripojenie Košíc k celosvetovému konceptu Biela noc/Nuit blanche. Po prvýkrát sa stalo súčasťou tohto originálneho podujatia viac ako 10 000 návštevníkov, o rok neskôr stúpol v meste počet ľudí zvedavých na 32 umeleckých inštalácií takmer na päťnásobok.

Po analýze pripravenosti procesu prípravy investičných projektov a stavu komunikovania projektu v lokálnom prostredí schválilo vedenie mesta Košice personálne a organizačné opatrenia. Boli zamerané na minimalizovanie časového sklzu v prípravách investičných projektov v kompetencii mesta Košice a na otvorenie dialógu projektového tímu so všetkými záujmovými skupinami v Košiciach a v regióne. Súčasnú vedenie projektu bolo vybrané po dôkladnej selekcii a jedným z najdôležitejších kritérií bola znalosť miestneho kultúrneho prostredia. Novým výkonným riaditeľom Košice 2013, n. o., sa stal Ján Sudzina. Zostavil schopný a dynamický tím, ktorého kvality boli ocenené aj pri poslednej návšteve predsedu Monitorovacieho výboru Európskej komisie Manfreda Gaulhofera v novembri 2011 v Košiciach.

Výsledkom súčasnej výraznej akcelerácie aktivít projektového tímu Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 je najmä zdynamizovanie spolupráce so všetkými zainteresovanými subjektmi miestnej i regionálnej samosprávy, súkromného sektora a univerzít pri rozvíjaní kreativity a kreatívnych odvetví v Košiciach a regióne. Projekt Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 začína už dnes napĺňať kľúčovú úlohu projektu, ktorou je vytvárať v Košiciach prostredie, vychádzajúce v ústrety talentovaným ľuďom a podporujúce ich tvorivosť a rozvoj nových myšlienok. Mesto Košice tak získava novú víziu i perspektívu a je na najlepšej ceste stať sa mestom kreativity a prosperity.

Ing. Kvokačka Jozef
vedúci oddelenia ŽPaŠSU

Malá Lodina

Počet obyvateľov: 197
Rozloha: 3 857 ha
Prvá písomná zmienka: 1386

Obec Malá Lodina leží v strednom Pohornadí obklopená Volovskými vrchmi v časti Čierna hora. Nachádzajú sa tu národné prírodné rezervácie SIVEC, BUJANOV, VOZÁRSKA. Zaujímavosťou obdivovanou turistami je aj Veľká Ružínska Medvedia jaskyňa.

Obec tvorí katastrálne územie Malá Lodina a od roku 1994 aj katastrálne územie bývalej obce Ružín. Špecifikum obce je, že počtom obyvateľov patrí k jednej z najmenších, avšak výmerou katastra k jednej z najväčších v okrese.

Práve na území bývalej obce Ružín bola v období rokov 1962 až 1972 vybudovaná Ružínska priehrada ako sústava dvoch vodných stavieb Ružín I, Ružín II a vodná elektrárň Ružín. Práve výstavba spomínanej priehrady mala značný dosah na smerovanie a rozvoj obce a to z dôvodu, že na obec bola uvalená stavebná uzávera a tak sa Lodina postupne začala „vyľudňovať“ a nabrala charakter viac rekreačný.

Zmena nastala až na prelome 80.-90. tých rokov minulého storočia, keď sa opäť hoci veľmi pomaly obnovovala výstavba, či rekonštrukcia rodinných domov. Avšak aj v súčasnosti takmer 1/3 –ina starších rodinných domov slúži iba na chalupárčenie.

Kedysi cez obec viedla *Košicko-bohumínska železničná trať*, ktorú v polovici min. storočia nahradila terajšia železničná trať známa pod názvom *Trať družby* a tak možno povedať, že práve železnica zabezpečuje dobré dopravné spojenie obce so svetom

Aj napriek tomu, že obec je maličká, z jej „útrobov“ vyšli viaceré významné osobnosti, napr. spisovateľ Ján Motulko, žijúci v Bratislave, či dvaja rímskokatolícki kňazi – František Hudeček a páter František Vaľa.

Už niekoľko rokov sa v prvú októbrovú sobotu Malá Lodina dostáva do povedomia hlavne milovníkov vodných športov, kedy sa na „Lúke pri moste“ koná štart Košického vodáckeho maratónu s medzinárodnou účasťou, ktorý je zároveň predvojom Medzinárodného maratónu mieru v Košiciach. Taktiež už tradične sa obec stáva súčasťou prvého cestného jarného behu – Behu hornádskou dolinou.

Lodzina je dzedzina, ktorej prírodná scenéria je ako stvorená na využívanie pre individuálnu rekreáciu a turistiku, o čom svedčí aj množstvo rekreačných chat učených pod okolitými lesmi, ale aj čulý ruch turistov, ktorí vyhľadávajú prírodné krásy a čistý vzduch hlavne v letnom období. Každý kút Slovenska dostal do vienka niečo zaujímavé - Malá Lodina lesy a vodu.

Veľká Lodina

Počet obyvateľov: 275
Rozloha: 1 971 ha
Prvá písomná zmienka: 1423

Obec Veľká Lodina leží severovýchode Slovenského rudohoria na terasovej plošine v prelomovej doline Hornádu. V jej katastri sa nachádza prameň pitnej vody. Najzachovalejšou kultúrnou pamiatkou je rímskokatolícky barokový kostol z roku 1667, neoklasicisticky upravený v roku 1893. Významnými prírodnými zaujímavosťami blízkeho okolia obce je národná prírodná rezervácia Bokšov a vápencový skalný útvar Jánošíkova Bašta. Okolie obce poskytuje výborné podmienky pre rybolov, splavovanie rieky Hornád a rozvíjanie športových aktivít vo vodáctve. Ubytovacie možnosti poskytuje ubytovňa Bokšov (40 lôžok). V roku 2011 obec realizovala rekonštrukciu verejného osvetlenia (vlastné zdroje). Medzi dôležité rozvojové projekty obce patrí obnova obecnej komunikácie, rekonštrukcia viacúčelovej budovy, vybudovanie kanalizácie a oprava mosta.

Košice – okolie

Okres Košice - okolie má rozlohu 1 533,38 km² a 106 999 obyvateľov (r. 2001). V okrese sa nachádza 114 obcí, z toho 2 mestá (Medzev, Moldava nad Bodvou). Rozsiahle územie v Košickej kotline, na východe zasahuje do Slanských vrchov, na severe a severozápade do Volovských vrchov a Čiernej hory patriacich do Slovenského rudohoria, Západná časť okresu zasahuje do Slovenského krasu, na juhozápade zaberá časť Bodvianskej pahorkatiny. Najvyšší bod územia (1246 m n.m.) je Kojšovská hoľa vo Volovských vrchoch. Najnižší bod územia (160 m n.m.) je pri výtoku Hornádu z okresu v katastri obce Milhost'.

Obec Veľká Lodina a okolie

Veľká Lodina leží na severovýchode Slovenského rudohoria na terasovej plošine v prelomovej doline Hornádu. Prvá písomná zmienka o Veľkej Lodine pochádza z roku 1423. Severnú časť hornatinného povrchu chotára na južných svahoch Čiernej hory tvoria vápence, južnú časť tvoria granodiority, kremenné diority a vápence. Územie okolo obce a pozdĺž toku Hornádu je odlesnené, v okolitých vyšších častiach pohoria prevládajú bukové lesy na severe s prímiesou smreka, na juhu hraba. V chotári obce sa nachádzajú ložiská železnej rudy. V katastri obce sú dve národné prírodné rezervácie a to Humenec a Bokšov.

Cez obec preteká rieka Hornád, na ktorej je nad obcou Malá Lodina vybudovaná vodná nádrž Ruží a vyrovnávací vodná nádrž Malá Lodina. Vodná nádrž Ružín vznikla prehradením rieky Hornád v údolí Bujanovských vrchov. Hlavná nádrž Ružín postavená v roku 1967 má objem 59 miliónov metrov kubických a vyrovnávací nádrž, ktorá bola dokončená 1972, má objem 4 a pol milióna metrov kubických. Priehradné jazero je hlboké miestami až 60 m a jeho rozloha je 390 hektárov. Okrem Hornádu do Ružína priteká aj Hnilec a Belá. Nádrž je obľúbenou rekreačnou oblasťou a taktiež je rajom rybárov. Umelá vodná

nádrž Ružín slúži ako zdroj úžitkovej vody pre priemysel a tepelnú energetiku, taktiež sa využíva jej vodná energia na výrobu elektrickej energie..

Čierna hora

Čierna hora je horský krajinný celok najvýchodnejšej časti Slovenského Rudohoria. Na severe hraničí so Šarišskou vrchovinou, na severozápade s Braniskom, na východe s Košickou kotlinou, na juhu a západe s Volovskými vrchmi. Čierna hora je budovaná prvohornými a druhohornými bridlicami, vápencami, dolomitmi, ale aj paleogénnymi zlepencami či kryštalickými bridlicami. Čierna hora patrí do mierne teplej, vo vrcholových častiach chladnej, klimatickej oblasti. Povrch pokrývajú lesy, lúky, pasienky a orná pôda. Prevažujú listnaté, hlavne bukové lesy, vo vyššej severnej časti smrekové a zmiešané lesy.

Čierna hora sa delí do päť podcelkov a to **Roháčka**, **Bujanovské vrchy**, **Sopotnické vrchy**, **Pokryvy** a **Hornádske predhorie**. Pohorie odvodňuje rieka **Hornád** so svojimi prítokmi.

Na území Čiernej hory sa nachádza sedem chránených území a prírodná pamiatka Veľká ružínska jaskyňa. Dve z chránených území sú prírodné rezervácie, a to Vysoký vrch v k.ú. Čermel' a Sokol' a Dunitová skalka v k.ú. Sedlice, zvyšných päť je národnou prírodnou rezerváciou. Sú to národné prírodné rezervácie Bokšov a Humenec v k.ú. Veľká Lodina, Bujanovská dubina, Sivec a Vozárska v k.ú. Ružín (Malá Lodina).

Národná prírodná rezervácia Bokšov

NPR bola vyhlásená, v roku 1954 ministerstvom kultúry, na ochranu zachovalých vzácných lesných (bučín) a teplomilných skalných biocenóz na vápencoch Čiernej hory s najsevernejším výskytom vzácného treťohorného reliktu škumpy vlasatej (*Cotinus coggygria*). Predstavuje hrebeň ostrého hradu a severovýchodné vápencové svahy Holice spadajúce do údolia Hornádu. NPR sa nachádza v k.ú. Veľká Lodina, v údolí rieky Hornád. Rozloha chráneného územia je 146,71 ha, a platí tu piaty, najvyšší, stupeň ochrany. NPR je súčasťou chráneného vtáčieho územia Volovské vrchy a územia európskeho významu Stredné Pohornádie. Rezervácia nemá vyhlásené ochranné pásmo.

Národná prírodná rezervácia Bujanovská dubina

NPR bola vyhlásená v roku 1966 Slovenskou národnou radou na ploche s rozlohou 88,17 ha. Predmetom ochrany sú bukovo-dubové a dubovo-bukové lesné spoločenstvá na rule a sprašových príkrovoch juhozápadných svahov Bujanova nad údolím Hornádu. Toto chránené územie je určené na využitie pre lesnícky vedecký výskum. V rezervácii sa nachádzajú pralesné zvyšky. V rezervácii platí piaty stupeň ochrany. Ochranné pásmo tvorí 100 metrov široký obvodový pás.

Národná prírodná rezervácia Humenec

NPR bola vyhlásená v roku 1953 ministerstvom kultúry. Rozloha chráneného územia je 86,08 ha a platí tu piaty stupeň ochrany. Nachádza sa v k.ú. Veľká Lodina. Predmetom

ochrany v národnej prírodnej rezervácii Humenec je najbohatšia a na východnom Slovensku najsevernejšia lokalita xerotermnej flóry v povodí Hornádu s priaznivou polohou medzi centrálnymi Karpatmi a Panónskou nížinou. Severnú hranicu rozšírenia tu má napríklad jasenec biely, dub plstnatý, dub cerový, jaseň mannový a iné.

Národná prírodná rezervácia Sivec

NPR bola vyhlásená v roku 1954 ministerstvom kultúry na ochranu biotopov nápadných vápencových skál Sivca nad dolinou Hornádu so strmými svahmi, porastenými zmiešaným lesom (bučinami a vápencovými borinami) a pestrými rastlinnými spoločenstvami. Na území rezervácie sa nachádzajú tiež hniezdiská chráneného vtáctva. Rozloha chráneného územia je 169,79 ha a platí tu piaty stupeň ochrany. Nachádza sa v k.ú. Ružín (Malá Lodina). Okrem samotného chráneného územia a jaskýň nachádzajúcich sa na území nemá rezervácia vyhlásené ochranné pásmo. Najznámejšou jaskyňou nachádzajúcou sa na území NPR Sivec je prírodná pamiatka Veľká Ružínska jaskyňa, ktorá bola vyhlásená za chránený prírodný výtvor v roku 1979. Predmetom je ochrana krasových foriem, ako aj ochrana paleontologických a archeologických hodnôt jaskyne.

Národná prírodná rezervácia Vozárska

NPR Vozárska bola vyhlásená za chránenú Komisiou SNR pre školstvo a kultúru v roku 1966. Výmera chráneného územia je 76,63 ha a platí tu piaty stupeň ochrany. Nachádza sa v k.ú. Ružín (Malá Lodina). Predmetom ochrany je územie predstavujúce význačné spoločenstvá skupín lesných typov bukového stupňa prevažne juhozápadných svahov Spáleného vrchu a časť doliny Malý Ružínok susediace s NPR Sivec. Chránené územie sa využíva ako výskumný objekt pre potreby lesného hospodárstva. Ochranné pásmo tvorí sto metrov široký obvodový pás.

Územia NATURA 2000

Územie európskeho významu Stredné Pohornádie

Nachádza sa v k.ú. Kavečany, Čermel', Kostol'any nad Hornádom, Sokol', Malá Lodina, Veľká Lodina, Ružín, Košická Belá, Košické Hámre na výmere 7275,58 ha. V území platí 2 až 5 stupeň ochrany. Predmetom ochrany je ochrana biotopov európskeho významu a druhov európskeho významu.

Chránené vtáčie územie Volovské vrchy

Vypracovala: Ing. Lucia Hudáková PhD., odborný radca na úseku ochrany prírody a krajiny

Stredné pohornádie

Orograficky patrí územie do oblasti Slovenské rudohorie, celku Čierna hora. Geologické podložie je veľmi pestré, dominujú karbonatické a kremencové horniny Čiernej hory (vápence, dolomity, kremence).

Vo vápencových masívoch sa vytvorili viaceré jaskynné systémy a vyvieračky. Členitá povrchová tvárnosť územia ovplyvňuje klimatické charakteristiky, v súvislosti s nadmorskou výškou, reliéfom a tvarom povrchu sú badateľné územné rozdiely v teplote, vlhkosti vzduchu i zrážkach.

Lesy pokrývajú takmer 95% územia. Plošne sú najviac zastúpené kvetnaté bučiny vytvárajúce miestami i pralesovité porasty, významný je aj podiel vápnomilných a kyslomilných bučín. Mozaiku lesných porastov dopĺňajú lipovo-javorové sutinové lesy, dubovo-hrabové lesy, v údoliach pozdĺž riek a potokov podhorské a horské lesy, pozoruhodný je výskyt reliktných vápnomilných borín a teplomilných panónskych dubín.

Extrémne polohy na svahoch a skalnatých bralách horských masívov osídľujú teplomilné a svetlomilné trávno-bylinné, krovinné, skalné a sutinové nelesné spoločenstvá, na úpätí horských masívov v južnej, západnej a severnej časti územia sa zachovali podhorské lúky a pasienky, ktoré sa aj v súčasnosti využívajú na pastvu oviec.

Geografická poloha územia, klimatické pomery, reliéf a horninový podklad vytvorili podmienky pre výrazné prelínanie teplomilných panónskych a horských karpatských prvkov flóry a fauny.

Preto na mnohých lokalitách v území sa vedľa seba vyskytujú v tesnom kontakte rastlinné a živočíšne druhy patriace do jednej alebo druhej skupiny. Veľkú rozmanitosť územia potvrdzuje výskyt 16 biotopov európskeho významu (8 lesných, 8 nelesných), okrem nich sú v území zastúpené i viaceré biotopy a druhy národného významu.

K najvzácnejším rastlinným druhom v území patria poniklec slovenský, poniklec veľkokvetý, kosatec bezlistý uhorský, či kriticky ohrozená orchidea vstavač ploštičný pravý, v rozsiahlych lesných porastoch sa vyskytujú vzácne živočíšne druhy chrobákov (fuzáč veľký, fuzáč alpský), obojživelníkov (kunka žltobruchá), ale aj zástupcov veľkých šeliem (vlk dravý), pri brehoch tečúcich vôd žije vydra riečna.

V jaskyniach a skalných puklinách majú svoje úkryty viaceré druhy netopierov (podkovár veľký, podkovár malý, netopier čierny, netopier veľkouchý, netopier obyčajný, netopier brvitý, netopier ostrouchý), lúčne a skalnaté biotopy na južných svahových expozíciách predstavujú významné stanovištia pre vzácne druhy motýľov (modráčik krvavcový, ohniváčik veľký, priadkovec trnkový).

Neodmysliteľnou súčasťou územia je aj vtáctvo. K najvzácnejším druhom vtákov patria v území kuvik vrabčí, kuvik kapcavý, orol kráľovský, orol krikľavý, výr skalný, d'ateľ hnedkavý, muchárik červenohrdlý, sova dlhochvostá, d'ateľ bielochrbtý.

Významné prírodné hodnoty územia sa stali predmetom záujmu prírodovedcov – geológov, botanikov, zoológov, lesníkov i ochrancov prírody už v 19.storočí, ale podrobný systematický

výskum územia sa uskutočňuje najmä od druhej polovice 20.storočia. Výsledkom spoločnej snahy vedeckej obce a ochrancov prírody zachovať pôvodné zloženie lesných a nelesných spoločenstiev v území bolo postupné vyhlásenie viacerých osobitne chránených častí prírody vo viacerých kategóriách: prírodná rezervácia, národná prírodná rezervácia, prírodná pamiatka.

Národné prírodné rezervácie (NPR):

NPR Humenec sa nachádza v katastrálnom území obce Veľká Lodina. Rozloha rezervácie je 86,08 ha. Územie bolo za chránené vyhlásené už v roku 1953. Predmetom

ochrany je najsevernejšia lokalita s najbohatším výskytom teplomilnej flóry v povodí Hornádu. V oblasti sa nachádzajú vápencové svahy, dokonca aj priepast'ovitá jaskyňa.

NPR Sivec vyhlásená v roku 1954 o výmere 169,79 ha na ochranu biotopov nápadných vápencových skál Čiernej hory nad dolinou Hornádu so strmými svahmi, porastenými zmiešaným lesom (bučinami a vápencovými borinami) a pestrými rastlinnými spoločenstvami.

NPR Bokšov vyhlásená v roku 1954 na výmere 146,71 ha na ochranu zachovalých vzácných lesných (bučín) a skalných biocenóz na vápencoch Čiernej hory so škumpou vlasatou (*Cotinus coggygria*). Predstavuje hrebeň ostrého hradu a SV vápencové svahy, spadajúce do údolia Hornádu.

NPR Vozárska vyhlásená v roku 1966 na výmere 76,63 ha. Územie predstavuje význačné spoločenstvá skupín lesných typov bukového stupňa severných vápencových svahov údolia Hornádu v Slovenskom rudohorí. Využíva sa aj ako výskumný objekt pre potreby lesného hospodárstva.

NPR Bujanovská dubina vyhlásená v roku 1966 na výmere 88,17 ha. Predstavuje bukovo-dubové a dubovo-bukové lesné spoločenstvá na rule a sprašových príkrovoch juhozápadných svahov údolia Hornádu v Slovenskom rudohorí. Objekt je určený aj na využitie pre lesnícky vedecký výskum.

Prírodná rezervácia (PR):

PR Vysoký vrch vyhlásená v roku 1993 na výmere 36,5 ha. Územie zahŕňa vrcholové pralesovité spoločenstvá pôdoochranného charakteru na Vysokom vrchu (850 m n.m.) a Bielej skale (806 m n.m.) v závere Čermel'ského údolia. Nachádzame tu pestré zastúpenie drevín (buk, jaseň, javory, lipy, brest horský, dub, jedľa) i vzácných druhov. Na vápencoch Bielej skaly sa vyskytuje xerothermná vegetácia.

Prírodná pamiatka (PP):

PP Kavečianska stráň vyhlásená v roku 2000 na výmere 3,19 ha. PP je vyhlásená na ochranu lokality s masovým výskytom chráneného a ohrozeného ponikleca veľkokvetého (*Pulsatilla grandis*). Je to zachovalý ostrov teplomilnej vegetácie v poľnohospodárskej krajine.

Územia NATURA 2000

Chránené vtáčie územie Volovské vrchy vyhlásené v roku 2010 za účelom zabezpečenia priaznivého stavu biotopov druhov vtákov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov

vtákov bociana čierneho, d'atľa bielochrbtého, d'atľa čierneho, d'atľa prostredného, d'atľa trojprstého, hrdličky poľnej, jariabka hôrneho, krutihlava hnedého, kuvika kapcavého, kuvika vrabčieho, muchárika bieločrkého, muchárika červenohrdlého, muchára sivého, orla krikľavého, orla skalného, penice jarabej, prepelice poľnej, rybárika riečneho, sovy

dlhochvostej, strakoša červenochrbtého, tetrova hlucháňa, tetrova hoľniaka, včelára lesného, výra skalného a žlty sivej a zabezpečenia podmienok ich prežitia a rozmnožovania.

Územie európskeho významu Stredné Pohornádie sa rozprestiera v okrese Košice-okolie, Košice I, v katastrálnych územiach: Kostoľany nad Hornádom, Košická Belá, Košické Hámre, Malá Lodina, Ružín, Sokol', Veľká Lodina, Čermeľ, Kavečany. Je vymedzené na výmere 7275,58 ha za účelom ochrany lesných a nelesných biotopov európskeho významu a vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov európskeho významu a ich biotopov.

ZOZNAM BIOTOPOV EURÓPSKEHO VÝZNAMU V ÚZEMÍ

Typ biotopu	Kód NATURA 2000 (* prioritné biotopy)
Piesky a pionierske porasty	
Pionierske porasty zväzu Alysso-Sedion albi na plytkých karbonátových a bázických substrátoch	6110 *
Teplo a suchomilné travinno-bylinné porasty	
Suché a dealpínske travinno-bylinné porasty	6190
Subpanónske travinno-bylinné porasty	6240 *
Suchomilné travinno-bylinné a krovinové porasty na vápnitom podklade	6210
Lúky a pasienky	
Nížinné a podhorské kosné lúky	6510
Skalné a sutinové biotopy	
Karbonátové skalné steny so štrbinovou vegetáciou	8210
Nespevnené karbonátové skalné sutiny v montánnom až kolínnom stupni	8160*
Nesprístupnené jaskynné útvary	8310
Lesné biotopy	
Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130
Kyslomilné bukové lesy	9110
Vápnomilné bukové lesy	9150
Lipovo-javorové sutinové lesy	9180 *
Dubovo-hrabové lesy lipové	9170
Reliktné vápnomilné borovicové a smrekovcové lesy	91Q0
Teplomilné submediteránne dubové lesy	91H0 *
Jaseňovo-jelšové podhorské a horské jelšové lužné lesy	91E0 *

Zoznam druhov európskeho významu v území

Skupina Slovenský názov	Vedecký názov (* prioritné druhy)
Vyššie rastliny	
poniklec veľkokvetý	<i>Pulsatilla grandis</i>
poniklec slovenský	<i>Pulsatilla slavica</i> *
kosatec bezlistý uhorský	<i>Iris aphylla</i> ssp. <i>hungarica</i>
Chrobáky	
fuzáč veľký	<i>Cerambyx cerdo</i>
fuzáč alpský	<i>Rosalia alpina</i> *
bystruška potočná	<i>Carabus variolosus</i>
Motýle	
priadkovec trnkový	<i>Eriogaster catax</i>
modráčik krvavcový	<i>Maculinea teleius</i>
ohniváčik veľký	<i>Lycaena dispar</i>
Obojživelníky	
kunka žltobruchá	<i>Bombina variegata</i>
ropucha zelená	<i>Bufo viridis</i>
skokan štíhly	<i>Rana dalmatina</i>
Plazy	
jašterica bystrá	<i>Lacerta agilis</i>
Cicavce	
podkovár veľký	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
podkovár malý	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
uchaňa čierna	<i>Barbastella barbastellus</i>
netopier veľkouchý	<i>Myotis bechsteini</i>
netopier ostrouchý	<i>Myotis blythi</i>
netopier pobrežný	<i>Myotis dasycneme</i>
netopier brvitý	<i>Myotis emarginatus</i>
netopier obyčajný	<i>Myotis myotis</i>
vydra riečna	<i>Lutra lutra</i>
vlk dravý	<i>Canis lupus</i> *

Štátna ochrana prírody SR
Regionálne centrum ochrany prírody v Prešove
Hlavná 93, 080 01 Prešov
tel.: 051/7732713

Návrh trás:

Trasa č. 1: 9 km

Malá Lodina - Zálodinské – Humenec – Trojčáková – Pod Ostrou – Veľká Lodina

Humenec – lesostepné biotopy na vápencoch

Sekcie: Zoologická, lesnícka, botanická, entomologická, herpetologická, krajinárska, ornitologická, mykologická, speleologická, praktická.

Trasa č.2: 5,5 km (je tam ale veľmi náročný terén)

Bokšov – Sokolová – Suchá dolina- Malá Lodina

Bokšov - vzácne lesné bučiny (vápnomilné aj kyslomilné bukové lesy) a skalné biocenózy na vápencoch so škumpou vlasatou

Sekcie: Zoologická, lesnícka, botanická, entomologická, herpetologická, krajinárska, ornitologická, mykologická, praktická.

Trasa č.3:

Variant A: Tábor - Ružín – Priehyba pod Sivcom - Sivec – Veľká ružínska jaskyňa – Malý Ružinok – Malá Lodina **22 km**

Variant B:

Ružín – Priehyba pod Sivcom - Sivec – Veľká ružínska jaskyňa – Malý Ružinok – Malá Lodina

navrhujeme presunúť sa autami /vlakom do Ružína -je to cca 3,5 km a späť – trasa bude meriat' 12 km alebo vrátiť sa pešo do tábora 14,5 km.

Sivec - biotopy vápencových skál – bučiny a reliktné vápencové borinyLúky pod Sivcom-
lúčne a pasienkové biotopy s prechodom na les

Sekcie: Zoologická, lesnícka, botanická, entomologická, herpetologická, krajinárska, ornitologická, mykologická, praktická, speleologická.

Trasa č.4:

Variant A: Tábor - Ružín – Veľký Ružinok – Prameň Mária – Veľká Lodina - **16 km**

Variant B: Ružín – Veľký Ružinok – Prameň Mária – Veľká Lodina **12,5 km**

Presun z tábora do Ružína autami

Veľký Ružinok – vodné a mokradňné biotopy

Vápnomilné aj kyslomilné bukové lesy

Sekcie: Zoologická, lesnícka, botanická, entomologická, herpetologická, krajinárska, ornitologická, mykologická.

Trasa č. 5:

Malá Lodina – Bujanovská dubina a späť **23 km**

Presun autami k rezervácii cca 8 km

Vzácnny útvar prírodného dubového lesa s pralesovitými prvkami v klimaxovom štádiu vývoja.

Sekcie: Zoologická, lesnícka, botanická, entomologická, herpetologická, krajinárska, ornitologická, mykologická, praktická.

Program a organizácia

**XXXVII. VS TOP –,, Pod Bokšovom“ 2013 Malá Lodina,
Veľká Lodina**

PRÍPRAVNÁ FÁZA – príprava táboriska

Štvrtok (25.07.2013)

- overiť splnenie všetkých úloh
- večer osadiť šípky na kritických miestach orientácie na cestách
- pripraviť drevo a materiál na: vstupnú bránu, vatru, úložisko dreva, vlajku, koly na smerové označenie v tábore
- definitívne lokalizovať umiestnenie a osadenie vstupnej brány, vatry, vlajky, bufetu, odpadových vriec a určiť miesta pre umiestnenie sociálnych zariadení a technického vybavenia tábora

Piatok (26.07.2013)

- príchod RŠ – NOP TOP (realizačný štáb – náčelník organizačno-prevádzkový.)
- príchod RŠ – NOS TOP (realizačný štáb – náčelník odborno-sekciový)
- príprava a osadenie vstupnej brány
- osadenie žrde a vyvesenie vlajky
- príprava vatry - ohnisko (kamene)
- uložiť vatru
  - fakle
- určiť (vytvoriť) miesto na prezentáciu
- priniesť stoly na prezentáciu, predaj, výstavky, prezentáciu aktivít
- osadiť info-tabule
- umiestniť info materiál na tabule
- osadiť stĺp sponzorstva s tabuľkami sponzorov
- vytýčiť, ohradiť a označiť parkovisko
- vykopať jamy na WC
- riešiť vodu - umiestniť umývací žľab a riešiť prívod vody potrubím
- riešiť odpad
- osadiť orientačné šípky v tábore
- osadiť bufet
- skladanie vecí do tašiek
- kontrola orientačných šípok na cestách

VLASTNÝ VS TOP - týždenný odborný program po trasách uvedených v informačnom spravodaji - bulletine

Sobota (27.07.2013)

- doobeda úkony, ktoré organizačný štáb nestihol vo štvrtok, resp. v piatok
- príchod účastníkov
- oboznámenie sa s prostredím
- stavenie tábora
- slávnostné otvorenie o 18⁰⁰ hod. (samostatný scenár)

Nedel'a (28.07. 2013)

Výlet - priehrada Ružín

Práca v odborných sekciách (náplň + trasy)	9 ⁰⁰ hod
Zasadanie Táborovej rady -	17 ⁰⁰ hod
pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň	
Táborové zhromaždenie pri vatre	18 ⁰⁰ hod
Zápis na info-tabuľu - strava, program, nahlásenie do sekcií do	20 ⁰⁰ hod
Večerný program	20 ⁰⁰ hod
Nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Pondelok, Utorok, Streda, Štvrtok (29.07. – 01.08. 2013)

Budíček	7 ⁰⁰ hod
Práca v odborných sekciách (náplň + trasy)	9 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ hod
Zasadanie Táborovej rady -	17 ⁰⁰ hod
pravidelné večerné hodnotenie dňa a príprava programu na ďalší deň	
Táborové zhromaždenie pri vatre	19 ⁰⁰ hod
Zápis na info-tabuľu - strava, program, nahlásenie do sekcií do	20 ⁰⁰ hod
Večerný program	20 ⁰⁰ hod
Nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Piatok (02.08.2013)

Budíček	7 ⁰⁰ hod
Dokončenie činnosti odborných sekcií, detskej a POP (súťaže – ocenenia – diplomy, program detí)	9 ⁰⁰ - 17 ⁰⁰ hod
Zasadanie Táborovej rady	17 ⁰⁰ hod
Táborové zhromaždenie pri vatre	19 ⁰⁰ hod
- zhodnotenie dňa a celého TOP po sekciách	
- príhovor NOP a NOS	
- príhovor hostí	
- kultúrny program	
- guláš	
Nočné služby – hliadkovanie	22 ⁰⁰ hod

Sobota (03.08.2013)

- upratanie pred stanmi
- roztriedenie odpadu
- upratanie táboriska
- skladanie:
- stĺpa sponzorstva
- info-tabulí
- WC
- vlajky
- vstupnej brány
- likvidácia bufetových priestorov a ich vyčistenie
- odvoz stolov z prezentácie, výstaviiek
- likvidácia výstaviiek
- zozbieranie smerových a orientačných šípok
- likvidácia odpadu
- likvidácia vaty a upratanie vôkol nej
- likvidácia táboriska (vl. stanov), balenie a návrat domov

Scenár otvorenia TOP:

Moderácia: p. Voralová, p. Mátéová

1. Otvorenie a úvodné slovo - Ing. Murín.
2. Vystúpenie starostov obcí p. Fečkovej a p. Huberta.
3. Vystúpenie hostí.
4. Ustanovenie náčelníkov NOP a NOS..
5. Organizačné pokyny NOP TOP.
6. Vstupné pokyny NOS TOP.
7. Dotazy účastníkov.
8. Kultúrny program.
9. Úvodné občerstvenie pre všetkých *chlieb s masťou a cibuľa,....*

Scenár ukončenia TOP:

Moderácia: p. Voralová, p. Mátéová

1. Otvorenie a niekoľko poznámok a postrehov náčelníkov TOP.
2. Zhodnotenie dňa a celého TOP po sekciách.
3. Vystúpenie starostov obcí.
4. Vystúpenie ďalších hostí, príp. sponzorov.
5. Oddekorovanie náčelníkov.
6. Pohľady a názory účastníkov.
7. Príhovor vedúceho tábora.
8. Kultúrny program.
9. Záverečný guláš... *osvedčení účastníci TOP-u*

Pokyny pre účastníkov

(Táborový poriadok)

1. Budíček je o 7⁰⁰ hod.
1. Zúčastňovať sa denného programu odborných a pracovných sekcií TOP.
2. Táborová rada sa schádza denne o 17⁰⁰ hod.
3. Táborové zhromaždenie o 19⁰⁰ hod. pri vatre.
4. Večerné programy o 20⁰⁰ hod.
5. Riadiť sa pokynmi náčelníkov tábora (NOS, NOP).
6. Stravovanie je individuálne s možnosťou nákupu potravín v bufete.
7. Parkovanie motorových vozidiel na vyhradenom mieste.
8. Označenia (čísla) na stany pripnúť a pred odchodom vrátiť náčelníkovi NOP.
9. Zákaz fajčiť v stane !!!
10. Šetriť s vodou !!!
11. Odpad separovať už pri vzniku odpadu pri svojich stanoch !!!
12. Rozseparovaný odpad vysypať do príslušných zberných nádob (vriec).
13. Nočný klud 23⁰⁰ – 6⁰⁰ hod.

Východoslovenské tábory ochrancov prírody 1977 - 2012

Ročník	Rok	Okres, obec, lokality - miestny názov	GPS	Nadm. výška v m
I.	1977	Bardejov, Kríže, za obcou pri Javorovom potoku	49°13'55.41"N 21°09'15.53"E	602
II.	1978	Snina, Sninské rybníky, pri ceste na Sninský kameň	48°58'04.51"N 22°11'24.63"E	303
III.	1979	Košice – vidiek, Drienovec, Drienovské kúpele	48°37'20.89"N 20°57'14.15"E	241
IV.	1980	Rožňava, Jelšavský Hrádok, pri Ochtinskej aragonitovej jaskyni	48°39'33.40"N 20°17'47.75"E	667
V.	1981	Spišská Nová Ves, Spišské Vluchy, Jánska dolina, <i>Za huru</i>	48°55'14.14"N 20°48'28.48"E	430
VI.	1982	Poprad, Vernár, Suchá dolina	48°54'42.14"N 20°16'14.78"E	799
VII.	1983	Sobrance, Remecké Hámre , v údolí Remeckého potoka	48°51'17.72"N 22°10'48.74"E	330
VIII.	1984	Stará Ľubovňa, Kamienska, pri futbalovom ihrisku	49°20'21.66"N 20°35'56.56"E	638
IX.	1985	Trebišov, Borša, pri futbalovom ihrisku/pri Bodrogu	48°23'11.80"N 21°42'24.39"E	98
X.	1986	Svidník, Krajná Bystrá, na futbalovom ihrisku	49°23'33.48"N 21°40'21.29"E	400
XI.	1987	Humenné, Hermanovce, Hermanovské skaly, pod Oblikom	48°58'06.00"N 21°29'28.67"E	440
XII.	1988	Prešov, Sigord , pri vodnej nádrži Kokoškovce	48°57'00.16"N 21°21'15.63"E	415
XIII.	1989	Košice, Kavečany, ZOO	48°47'25.94"N 21°12'04.12"E	410
XIV.	1990	Bardejov, Regetovka, Pri regetovskom rašelinisku	49°25'31.82"N 21°16'23.68"E	540
XV.	1991	Košice – okolie, Štós, pod Bodovkou	48°42'13.73"N 20°50'19.12"E	350
XVI.	1992	Poprad, Červený Kláštor, kemping pri Dunajci	49°24'04.70"N 20°24'56.78"E	470
XVII.	1993	Snina, Sninské rybníky, kemping	48°58'33.17"N 22°11'11.53"E	272
XVIII.	1994	Rožňava, Dobšiná, Vyšný Hámor	48°48'45.36"N 20°19'54.67"E	518
XIX.	1995	Trebišov, Beša, Moľva	48°31'24.68"N 21°57'26.95"E	101
XX.	1996	Spišská Nová Ves, Nálepko,vo, Druhý Hámor	48°49'41.26"N 20°36'14.71"E	560
XXI.	1997	Rožňava, Slavec – Gombasek, amfiteáter	48°33'46.50"N 20°28'07.99"E	265
XXII.	1998	Sabinov, Kamenica, pod Sokolou skalou	49°12'46.90"N 20°57'08.36"E	620
XXIII.	1999	Sobrance, Choňkovce, <i>Pod Borolom</i>	48°47'30.35"N 22°15'23.26"E	231

XXIV.	2000	Gelnica, Kojšov, <i>Na Minárke</i>	48°48'36.97"N 21°00'28.12"E	544
XXV.	2001	Rožňava, Čierna Lehota, na <i>Pastyrskej lúke</i>	48°43'48.30"N 20°13'55.93"E	648
XXVI.	2002	Vranov nad Topľou, Juskova Voľa, škola v prírode pri Medveďom potoku	48°52'36.26"N 21°33'20.53"E	280
XXVII.	2003	Svidník, Vyšna Pisana, na lúke <i>Pid dubinami</i>	49°24'37.07"N 21°36'11.74"E	409
XXVIII.	2004	Gelnica, Úhorná, pri kaplnke <i>Pod Javorcom</i>	48°42'50.35"N 20°40'01.41"E	910
XXIX.	2005	Trebišov, Viničky, Hatfa, <i>Južný Zemplín</i>	48°25'14.08"N 21°45'00.35"E	161
XXX.	2006	Rožňava, Dlhá Ves, pri jaskyni Domica	48°29'17.74"N 20°26'55.67"E	334
XXXI.	2007	Humenné, Chlmec, Ski park Chlmec	48°52'42.46"N 21°56'19.36"E	258
XXXII.	2008	Košice – okolie, Slánska Huta, pod Malým Miličom, chata Dolina	48°35'22.34"N 21°28'45.18"E	480
XXXIII.	2009	Spišská Nová Ves, Hrabušice, NP Slovenský raj, Podlesok	48°57'45.67"N 20°22'46.21"E	551
XXXIV.	2010	Snina, Nová Sedlica, NP Poloniny, v údolí Zbojského potoka za obcou	49°03'32.78"N 22°30'14.06"E	442
XXXV.	2011	Poprad, Tatranská Lomnica, TANAP, Intercamp Tatanec	49°09'24.07"N 20°18'38.56"E	770
XXXVI.	2012	Rožňava, Rejdová, Amfiteáter	48°47'38.09"N 20°17'17.40"E	547

NAJ, NAJ, NAJ ... 36. ročníkov VsTOPov:

Najvýchodnejší VsTOP sa konal v roku 2010, ako XXXIV. ročník, v obci Nová Sedlica (Snina), v údolí Zbojského potoka, za obcou v smere na Riabu skalú. Tento údaj bude prekonaný ťažko.

Najzápadnejší VsTOP sa konal v roku 2001, ako XXV. ročník, za obcou Čierna Lehota (Rožňava), na *Pastyrskej lúke*.

Najsevernejší VsTOP sa konal v roku 2003, ako XXVII. ročník, za obcou Vyšna Pisana (Svidník), na lúke *Pid dubinami*.

Najjužnejší, a súčasne aj v **najnižšej nadmorskej výške** (98 m), sa VsTOP konal v roku 1985, ako IX. ročník, v obci Borša (Trebišov), pri futbalovom ihrisku pri pravom brehu rieky Bodrog.

V **najvyššej nadmorskej výške** (910 m) sa konal XXVIII. ročník VsTOPu v katastri obce Úhorná (Gelnica), pri kaplnke *Pod Javorcom*.

Poznámka:

Mnohé lokality, najmä z prvých ročníkov, sú už zmenené a na mapách Google Earth sa identifikovali ťažko. Buď sú zastavané, alebo tam už vyrástol porast, alebo je tam vybudovaný drevosklad ap. Nesprávne môže byť určený aj okres vzhľadom na zmeny, ktoré v priebehu uplynulých rokov v administratívnom členení Slovenska prebehli.

Spracovala na základe vlastných poznatkov

Ing. Mária Čížová

SPONZORI
XXXVII. VÝCHODOSLOVENSKEHO TÁBORA OCHRANCOV PRÍRODY

AQUING s.r.o. Košice

projektovanie vodohospodárskych a hydrotechnických stavieb, geodetické práce a vykonávanie inžinierskej činnosti na zabezpečenie územného a stavebného povolenia

ABCOM Košice s.r.o

Predaj, servis výpočtovej a kancelárskej techniky. Predaj, servis a prenájom zariadení pre veľkoplošnú projekciu obrazu

Bokšov Lodina

Ubytovacie a stravovacie služby

Kurek Matúš

Margicin Martin

Mesto Košice

Mestské lesy Košice, a.s

Poslaním podniku je zachovanie a zveľaďovanie lesného majetku mesta Košice pri rešpektovaní zásad trvalo udržateľného hospodárenia.

NOTES Betliar a.s.

Výroba kancelárskych, školských a papierenských výrobkov.

OMNI MARKET Zlatá Idka

Výroba chleba a pečiva a pekárenských výrobkov

SHP Slavošovce, a.s.

výrobca papiera a papierových obrúskov, je významným zamestnávateľom na Gemeri.

SHP Slavošovce s najväčším výrobcom bielych, farebných a vzorovaných papierových obrúskov na Slovensku. Svoje výrobky vyváža do celej Európy

SVP š.p., OZ Košice

Zabezpečuje starostlivosť o vodne toky a na nich vybudovaný hmotný investičný majetok, stará sa o kvantitu a kvalitu povrchových a podzemných vôd. Časť činností Slovenského vodohospodárskeho podniku má charakter výkonov vo verejnom záujme – je to predovšetkým protipovodňová ochrana a vytváranie plavebných podmienok

Rakuščinec Tomáš

Sponzori, ktorí si neželajú byť menovaní

Ďakujeme.

Hymna VsTOPu

Hymna už znie,
TOP začína,
tak tu všetci vstaňme,
melódiou našou známou ten TOP
privítajme.

Tak, ako vždy, tak aj teraz
ukážme, jak to má byť,
že prírodu chrániť treba,
aj sa pri tom zabaviť

REF:
Za rána,
tak po každý deň,
tábor opustíme,
k odborníkom zo sekcií sa tak
pripojíme.
By sme každý svojim dielom nás
naplnili
– prírodu pre naše deti tak tu
zveľadili.

ZA RÁNA je...

1. Rozpušťaju še nam družstva, rozpušťaju
statky
každy chceji co ne joho, nastavaju zmätky.
Mojej Marčoj še zaš ušla iba jedna
kravka,
nezostane už na blizku veru žadna kravka.

R: Za rana je najlepšejši, za rana je rosa
vtedy še nam po travičkovej šumne šmyka
kosa.
Košene je muj koničok , ja koším i v noci,
my gadžove tak robime jak tote otroci.

Alternatívny refrén :

Tento TOP sa už začína, všetci dobre
vieme
Poloniny nás vítajú, týždeň tu budeme.
Želajme si veľa zdaru pri našej činnosti,
aby každý, kto tu prišiel, zažil len radosti.

2. A travičku premenime na pachňace šenko,
to vyžene našej keškovej tučnučke vemenko.

A Marička še už vidzí jak už mličko liga
lenže jiste barz nepušči, kravka s nožku
vyrgla.

R:

3. Bo kešička sebe zvykla nad automatom
stac
neda sebe predsa teraz na vemjačko šahac.
Každe rano, každý večar navštevuje dží –
zi – dy,
tota kešča milovana privedze nas do bidy.

R:

4. Ale kravka sebe zvykla ne na moju ruky,
každe rano, každý večar preživam ja
muky.
Naj mi nikto nehutori, že je kravka glupa,
kedz vona ku vemjačočku pušči iba
chlopa.